

Přeji vám, ať je ve vašem školním vzdělávacím programu spousta úžasných didaktických metod, které budete efektivně využívat – společně s dobře zvolenými

pomůckami – v souladu s cíli vyučovací hodiny. Tak hodně elánu!

Mgr. Irena Trojanová, Ph.D., ředitelka ZŠ Bohumila Hrabala, Praha, lektorka a konzultantka v oblasti vzdělávání

Zkoumání významu pralesů prostřednictvím neučebnicových textů

ILONA ZAPLETALOVÁ

Třetí díl seriálu o čtení v oborech přináší praktickou ukázkou práce s více texty v přírodovědě v 5. třídě. Autorka lekce Ilona Zapletalová ze ZŠ Kunratice v Praze, školy zapojené do projektu Pomáháme školám k úspěchu, podrobně popisuje, jak žáci s texty pracovali, jakou podporu k práci dostali a jaké přínosy pro jejich učení práce s více texty měla.

Tuto lekci jsem učila v 5. třídě, kde jsem působila od 1. třídy. Po celou dobu jsem děti vedla ke čtení s porozuměním a kritickému myšlení. Žáci měli na základě přečteného textu možnost o všem hlouběji přemýšlet, vytvářet si vlastní názor na daný problém, téma a porovnávat ho s dalšími spolužáky. Systematická práce se čtenářskými strategiemi v hodinách čtení a oborových tématech mi umožnila sáhnout i po náročnějších textech, zejména těch mimo učebnici. V přírodovědě se nám často otvírala i globálnější témata a u jednoho z nich jsem hledala text, který by žákům více objasnil, jak moc jsou ohroženy pralesy a jaký vliv to má na celou planetu, a vedl je k přemýšlení.

Při plánování lekce jsem zvažovala, jak zařídit, aby žáci přemýšleli o významu pralesa pro naši planetu a zároveň aby formulovali vlastní názor. Žáci v evokační části pozorně sledovali obrázek pralesa a popisovali, co vidí a proč si to myslí. Následovala fiktivní výprava do pralesa. Žáci byli rozděleni do tří skupin, každá z nich přijala nějakou roli. Jedna z rolí byli vědci, kteří zkoumali ekosystém pralesa a jeho význam pro naši planetu. Druhou byli ochránci přírody, kteří sledovali, co způsobuje ničení pralesa. Třetí skupina měla roli ekologů, kteří zkoumali a zaznamenávali důsledky vlivu lidské činnosti.

Aby svoji roli žáci brali závažně a k úkolu přistupovali zodpovědně, museli jsme si vyjasnit, co znamená být vědcem, ekologem, ochráncem přírody. Při hledání vhodných textů jsem narazila na jeden zdroj, který nabízel různé úhly pohledu na problém, a to mne vedlo k výběru tří různých textů a rozdělení rolí, ve kterých budou žáci pracovat a svůj pohled odborně zaměřovat. Vědci četli text s názvem *Prales a jeho vliv na planetu*, ochránci přírody text s názvem *Kácení pralesů* a ekologové četli *Důsledky ničení deštných pralesů*. K většímu porozumění danému problému pomáhaly žákům (odborníkům) také otázky pod textem, které mířily k cíli a zadání jejich úkolu. Kdybychom nechali žáky volně hledat zajímavé nebo důležité myšlenky, zajisté by jich také mnoho našli, ale možná by se zaměřili i na to, co by mohlo být spíše okrajové, nesměřovalo by to k cíli, který jsme si v lekci zadali. Tato pomoc formou otázek se jevila jako účinná.

Po přečtení a zpracování textů následovala tvorba prezentace výsledků jednotlivých skupin. Skupiny měly jasně zadaná kritéria, co budou ostatním předávat, a tak bylo možné sledovat a hodnotit, zda jednotlivé skupiny vše dodržely a sdělují důležité a nosné myšlenky. Zpětnou vazbu a dotazy k danému tématu týkajícímu se pralesů poskytovaly další dvě skupiny. Prezentace poté vedly žáky ke společné diskusi a hledání možností řešení problému. Každý mohl vyjádřit

UČITELSKÉ ŘEMESLO

svůj pohled a sdělit tak ostatním, jak vnímá tuto situaci. Žáci, nyní každý sám za sebe, měli příležitost v závěru lekce napsat větu, která měla být hlavním poselstvím celé výpravy do problematiky pralesů. Zajímavá část reflexe nastala, když se žáci i učitel mohli vyjádřit k daným poselstvím a nějak je okomentovat nebo se na něco doptat.

Žáci uváděli například následující poselství:

- „Prales jsou plíce planety, nechme je být.“
- „Přírody můžeme a pro život musíme využít. Ale pokud ji využijeme všechnu najednou, žádná nezbude. Musíme jí proto dávat v intervalech volnost se obnovit.“
- „Měli bychom přestat (my lidi) kácet stromy v pralese. Jsou pro nás důležité.“
- „Prales je něco jako člověk, který je velký a má život jako my! Nechme prales žít!“

Když jsem se zpětně ohlédla, zda výběr textů k danému problému nebyl moc obtížný nebo naopak snadný, došla jsem k závěru, že žáci si se zvoleným textem poradili velmi dobře a že je hlouběji vtáhl do problému a naučili se na něm mnoho nového. Žáci věděli, že budou svoji práci prezentovat a předávat ostatním, a tak bylo zřejmé, že se čtení a zpracování informací ujali s nadšením, a výsledky výzkumů byly velmi zajímavé.

Uvědomuji si, že když s dětmi čtu texty z jiných zdrojů, než je učebnice, poskytují jim tyto texty širší a rozsáhlejší možnosti než jen získat další informace k tématu. Vedou je k vytvoření vlastního názoru na aktuální a pro žáky atraktivní témata, která je snadněji a poutavěji vtáhnou do samotného čtení.

Ilona Zapletalová, učitelka ZŠ Kunratice a pedagogická konzultantka Pomáháme školám k úspěchu

Učíme žáky pracovat s chybami

Motto

„Hele, takže myslíš, že můžu těm dětem přiznat, že něco nevím? Že to nenabourá tu autoritu?“

„Naopak si myslím, že to možná bude to nejdůležitější, co těm dětem ukážeš.“

(Twitter)

DANA PRAŽÁKOVÁ

Všichni (i my dospělí, dokonce i my učitelé a vzdělavatelé) děláme chyby a všichni se z nich můžeme učit. Teoreticky to víme a jistě o tom dokážeme zaníceně vyprávět. Problém ovšem nastane, když se opravdu nějaká chyba stane. A ještě větší problém se vynoří, když je někdo svědkem našeho omylu. V hlavě se nám téměř okamžitě rozsvítí červená kontrolka. Proč?

S každým selháním se dá pracovat

Naše přirozená reakce je dána předlouhou historií vývoje našeho mozku. Evolučně bylo pro lidskou rasu vždy výhodnější, pokud člověk dokázal rychle reagovat na negativní a/nebo ohrožující podněty. Na chyby často nereagujeme racionálně, ale spíše emocionálně. Strach ze selhání je v nás hluboce zakořeněný, a pokud má někdo například úzkost z matematiky a setká se s náročnou úlohou, v mozku se mu

aktivuje stejné centrum, jako když se někdo, kdo trpí například arachnofobií, setká s pavoukem.

Před osmi lety jsem doučovala dívku z devátého ročníku, která měla v plánu nastoupit na učební obor Cukrář. Problém byl, že potřebovala z matematiky dostat na vysvědčení alespoň čtyřku, aby řádně ukončila ročník. Dívka je na hranici lehké mentální retardace a matematika pro ni byla vždy velmi náročná disciplína. Učitelé ji nechávali tzv. prolézt. Jenže